

TURISTI NO DRUŠTVO »SLAVNIK« PODGORJE

Turisti no društvo *Slavnik* Podgorje je mlado društvo. Ustanovljeno je bilo 3.5.1996. eprav ima društvo naziv turisti no, pa je bilo že ob njegovi ustanovitvi mo slutiti, da bosta njegova vloga in dejavnost širše zastavljeni. Tako društvo danes aktivno pokriva podro je celotnega kulturnega življenja in dela v Krajevni skupnosti Podgorje. Poglavitna naloga, ki smo si jo zastavili, je ohranitev kulturne in naravne dediš ine našega kraja.

V svojih aktivnostih želimo izkoristiti to, kar nam je dano. Ni slujno, da smo si izbrali ime Slavnik in v svoj žig vtisnili obrise narcise ali »mandalence«. Ponosni smo na Slavnik in mogo e v asih kar malo ljubosumni, saj ga že stoletje delimo s številnimi obiskovalci. Slavnik skriva prenekatero lepote, ki pa jih opazi le pozoren obiskovalec. Zato je povsem umevno, da smo mu kot naravnemu spomeniku posvetili obsežen projekt, ki je pomenil pravo monografijo Slavnika. Pripravili smo razstavo, kjer smo s sliko in besedo številnim ljubiteljem »naše gore« razkrili marsikatero njegovo zanimivost.

Društvo je aktivno skozi vse leto. »Zbudimo« se zgodaj spomladi, ko za nemo z vsakoletnim iš enjem narave in okolja. Veseli smo, da smo k temu projektu pritegnili tudi Krajevno skupnost, LD »Kojnik« Podgorje, lane OPD in PDAIpemar iz Kopa.

Tudi na pustovanje ne pozabimo. lani društva se aktivno vklju ijo v ta »obred«, ki je poseben obi aj, ko »ma karade«, ki hodijo od hiše do hiše, spremlja poseben pustni lik, imenovan »biška«. Kronološko obi ajno temu sledi priprava kresovanja dan pred prvim majem in postavitve mlaja v zgodnjih jutranjih urah.

Vsako prvo nedeljo, po 15. avgustu, pa sledi vaški praznik »opasilo«, ki zahteva posebne priprave. Izredno zanimanje je po dolgih desetletjih premora vzbudila promenada in nastop godbe na pihala iz Sv. Antona, ki je na vaški trg pritegnil slehernega prebivalca in obiskovalca vasi.

Tudi kulturne prireditve so ena izmed aktivnosti društva. Z njimi popestrimo kulturno življenje na vasi, ki je prav z ustanovitvijo društva ponovno zaživel. V sklopu tega pripravimo vsaj en kulturni ve er. Poseben ar pa ima prednovoletno praznovanje, ko skupaj s KS Podgorje pripravimo zabavo in pri akamo dedka Mraza.

Leto 2000 je bilo v društvenem življenju leto izjemnih dosežkov in ustvarjalnosti. V mesecu aprilu smo poskrbeli za obeležitev 100. obletnice delovanja pomožne pošte Podgorje in 150-letnice za etka delovanja ljudske šole v Podgorju. Organizirali smo filatelisti no razstavo in izdali dva priložnostna žiga. Ob tej priložnosti smo izdali tudi prvo številko vaškega glasila *Podgorski glas*.

Ker je bila 150-letnica za etka delovanja šole v Podgorju za našo vas posebej pomembna obletnica, smo v mesecu avgustu, ob vaškem prazniku, pripravili sve ano prireditev. S pomo jo številnih še žive ih u iteljev in doma inov smo pripravili dve razstavi ter izdali drugo številko vaškega glasila.

Tudi v letu 2001 smo sledili uresni evanju zastavljenih ciljev. Posebnost lanskega leta je bila likovna kolonija »Podgorje 2001«, razstava akvarelov ter izdaja tretjega vaškega glasila.

V letu 2002 smo gostili mednarodno arhitekturno delavnico, ki je potekala pod okriljem Fakultete za krajinsko arhitekturo v Ljubljani in Mestne ob ine Koper. Udeležencem delavnice smo predstavili našo vas v vsem bliš u in bedi ter jim razkrili tudi tiste vaške koti ke, ki jih brez naše pomo i nikoli ne bi odkrili.

V letu 2003 je delovanje društva nekoliko skromnejše, saj je vas zaradi izgradnje vodovoda in kanalizacije veliko gradbiš e, kar ovira izvajanje nekaterih društvenih aktivnosti. Vseeno pa verjamemo, da bomo tudi v tem letu uspešno izvedli zastavljene cilje in da bo »lu sveta« ugledal tudi etrti Podgorski glas.

Seveda pa bi bilo društveno delo skromnejše, e ne bi imeli ob sebi in za seboj številnih somišljenikov. To so naši krajanj, ki nam vedno prisko ijo na pomo , pridne gospodinje z izvrstnimi dobrotami, možje pa z razli nimi opravili pri pripravi prireditvenih prostorov in med samo prireditvijo. Posebno vlogo v društveni dejavnosti pa ima tudi nekaj mladih, saj veliko prostega asa namenijo društvenim dejavnostim.

Jože Rojc

Turisti no društvo Podgorje
Foto: Arhiv društva

Izdaja: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središ e Koper v okviru projekta LIFE-Narava »Ohranitev ogroženih habitatov in vrst na Kraškem robu« (LIFE02NAT/SLO/008587) - finan ni instrument Evropske skupnosti LIFE, <http://www.zrs-kp.si/projekti/Life>

Naslov uredništva: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središ e Koper, Garibaldijeva 18, 6000 Koper.
Odgovorna oseba: Bojana Lipej, tel. 05/66-37-700, e-mail: bojana.lipej@zrs-kp.si

Oblikovanje: Dušan Podgornik
Tisk: Medit d.o.o., december 2003, 3000 izvodov
Glasilo Kraški rob je brezpla no ter ga lahko naro ite na zgornjem naslovu.

Dragi bralci !

Pred Vami je druga številka našega glasila. Tokrat nam je uspelo zbrati nekoliko ve prispevkov, za katere upam, da Vas bodo pritegnili. Prva številka je naletela na ugoden odziv, kar nam potrjuje velik odziv, saj nas je veliko ljudi poklicalo in pohvalilo. To nas še posebej veseli, saj smo tako dobili potrditev našega dela in prizadevanj.

Tokrat smo Vam pripravili nekaj novic o teko em delu v okviru projekta LIFE-Narava (obnova vaškega kala v Podgorju), o zna ilnih šegah krajanov na Kraškem robu, o naravni dediš ini tega obmo ja, o dejavnostih Turisti nega društva Podgorje in še kaj.

Upam, da vas bo tudi ta številka pritegnila in navdihnila, morda tudi do te mere, da boste v naslednji številki sodelovali tudi Vi. Vsem, ki ste sodelovali pri pripravi pri ujo e številke, pa se najlepše zahvaljujem.

Bojana Lipej

KRAŠKI ROB IN EVROPSKO EKOLOŠKO OMREŽJE NATURA 2000

K visoki stopnji ohranjenosti in prepoznavnosti Kraškega roba, kot ga vidimo danes, so pomembno prispevali tudi doma ini. S svojim delom že stoletja sooblikujejo naravno in kulturno krajino, varujejo naravne in kulturne vrednote in ohranjajo lokalno tradicijo.

Zaradi edinstvenih naravnih pojavov, številnih še ohranjenih rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih življenjskih okolij, ki so celo v evropskem merilu že zelo redki, uvrš amo Kraški rob v sam vrh slovenske narave. To

je tudi razlog, da je obmo je predlagano v evropsko omrežje Natura 2000.

Natura 2000 je evropsko ekološko omrežje najvrednejših in najbolj ohranjenih predelov narave, ki že desetletje nastaja v Evropi. Kon ni cilj vzpostavitve omrežja je dolgoro no ohranjanje najvrednejšega evropskega rastlinstva in živalstva. Evropske države imajo nalogo, da opredelijo najvrednejša obmo ja narave in zagotovijo njihovo dolgoro no ohranitev. Slovenija je vklju itev v omrežje Natura 2000 sprejela kot pridružitveno obveznost in mora do vstopa v EU pripraviti seznam predlaganih potencialnih obmo ij Natura 2000.

Kon ni izbor predlaganih obmo ij Natura 2000 v Sloveniji bo temeljil na strokovnih podlagah, ki se pripravljajo v sklopu državnega projekta. Projekt vodi Ministrstvo za okolje, prostor in energijo ob tesnem sodelovanju z Agencijo RS za Okolje in Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Vanj so aktivno vklju eni Zavod RS za varstvo narave, Zavod za gozdove, Kmetijsko-

gozdarski zavod s Kmetijskimi svetovalnimi službami ter številne slovenske strokovne institucije in nevladne organizacije. Območje, ki bodo vključili ena v evropsko omrežje Natura 2000, bomo dolžni dolgoročno ohranjati. Opredeliti bomo morali ukrepe za njihovo upravljanje in varovanje. Pri upravljanju območja bo vključena vloga ljudi, ki na teh območjih živijo in so od njih odvisni.

Poglavitni finančni instrumenti za implementacijo Nature 2000 so trenutni programi LIFE III Narava in slovenski kmetijsko-okoljski program (SKOP). S kandidiranjem na te programe bodo imeli prebivalci priložnost, da se neposredno vključijo v sonaravno upravljanje območja Natura 2000.

Območje Kraškega roba ima trenutno prednost, saj se tu že odvija projekt LIFE III Narava, ki že udeležuje ukrepe omrežja Natura 2000 in bo kot testni primer konkretno prikazal možnosti usklajevanja razvojnih in varstvenih interesov. Pri tem je seveda ključna nega pomena aktivno vključevanje in sodelovanje lokalnega prebivalstva od

KRAŠKI ROB, paradiž za metulje

Težko si je predstavljati poletnega obiskovalca Kraškega roba, ki bi ga veliko število živopisanih metuljev, spreletavajo jih se po cvetih senožetih in košenicah, ob robovih gozdnih poti ali po manj poraslih skalovitejših pobočjih, pustila povsem ravnodušnega. Pa vidi zgolj tiste, ki so aktivni samo podnevi, medtem ko mu množica nočnih ostaja prikrita! Prav tukaj se namreč lahko na lastno oči prepričamo, da se nahajamo na površinsko majhnem, toda s predstavniki te žuželke skupine med vrstno najpestrejšimi območji v Sloveniji. Temu so vzrok klimatske in geološke razmere, predvsem pa še ohranjena tradicionalna raba površin.

Bralcu teh vrstic suhoparna številka 800, kolikor vrst metuljev zanesljivo živi na tem območju, verjetno kaj malo pomeni. Če zapišemo, da omenjena številka predstavlja preko ene polovice pri nas poznanih vrst, pa je to verjetno že dosti dojemljivejše. Kar veliko od njih je izrazito toploljubnih in komaj še kje sežejo dlje v notranjost Slovenije, spet drugih zahodnejše od Kraškega roba skoraj ne najdemo več, medtem ko so tretje zaradi izgube ustreznega življenjskega prostora drugje dosti redkejše in zato ogrožene. Slednjim je namenjen del projekta LIFE-Narava, s pomočjo katerega naj bi zagotovili njihov obstoj tudi v prihodnosti.

Evropsko pomembnejše vrste metuljev, za katere naj bi v delu imenovanega projekta pripravili in prišli izvajati ukrepe za njihovo ohranitev, so na tem območju: petelinček (*Zerynthia polyxena*), rni apolon (*Parnassius mnemosyne*), travniški postavnež ali grintav evpisanček (*Euphydryas aurinia*), barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*), Skopolijev okarček (*Lopinga achine*), hromi volnoritec (*Eriogaster catax*) in rtašti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*). Njihovi življenjski prostori so dokaj različni, saj npr. Skopolijev okarček in rni apolon živita v presvetljenih gozdovih in na njihovih robovih, hromi volnoritec in rtašti medvedek izključno ob gozdnih in grmovnih robovih, ostale tri vrste pa so predvsem travniške. Za nekatere izmed njih predstavlja Kraški rob v slovenskem merilu eno od zelo pomembnih območij razširjenosti in ohranitve, medtem ko se druge tukaj

samega za etka. Območje Kraškega roba bi z vključitvijo v omrežje Natura 2000 pridobilo na mednarodnem pomenu in prestižu, kar lahko pomeni tudi pomemben doprinos k lokalnemu razvoju.

Z ukrepi Natura 2000 imamo priložnost ohranjati najvrednejše dele našega podeželja v skladu s pravnim redom EU, ki vse bolj ceni ohranjeno naravno okolje. Ta nudi številne priložnosti za razvoj sonaravnih oblik turizma (v povezavi s kmetijstvom) tako za obiskovalce iz bližnjih urbanih središč kot za vse bolj številne goste iz tujine.

Naš razvoj je odvisen tudi od tega, kako bomo ravnali z našimi naravnimi vrednotami. Ohranjena narava z "blagovno znamko" Natura 2000 predstavlja dejanski razvojni potencial. Pestro in kakovostno naravno okolje privlači vse bolj zahtevne obiskovalce in je zato pomemben spodbujevalec razvoja turizma.

Lara Jogan Polak, ZRSVN OE LJ

pojavljajo le obrobno. Vse navedene vrste so z mednarodnimi predpisi s področja varstva narave (Bernska konvencija in Habitatna direktiva) tudi zavarovane, na vseh nas pa je, da izpeljemo ukrepe, ki jih bomo ohranili za naše zanamce.

Ker uspešne ohranitve katerekoli živalske vrste ni mogoče izpeljati brez ohranitve njihovega življenjskega prostora, bodo tudi ohranitveni ukrepi na rtovani v to smer. Dejstvo je, da je njihova osnova v ohranjanju dosedanje tradicionalne rabe prostora, ki brez tuživega prebivalstva in njegove pripravljenosti za sodelovanje ni mogoča. Pa vendar neposredno sodelujejo i pri projektu smo prepričani, da je to sodelovanje povsem realno, še posebej v času, ko sodobni mestni prebivalci iščejo telesno in duhovno sprostitev v neokrnjeni naravi ter tako ustvarjajo nove možnosti gospodarskega razvoja takšnih območij.

Franc Prebevšek

Opasilo, Loka
Foto: Janji Nikola

OBNAVLJANJE KALOV NA KRAŠKEM ROBU

Skorajda ni dneva, da ne bi v dnevnem asopisju prebirali novic o številnih posegih v okolje, o izlivih strupov v reke, o strahotnih požarih, o zastrupljeni podtalnici in drugih problemih, ki danes tarejo loveštvo. V vseh primerih prihaja do velike škode, ki pa jo ljudje najprej merimo v denarju, šele potem pomislimo na povzročeno škodo v naravi. Se pa v zadnjem času dogajajo tudi stvari, kjer si narava in ljudje podajajo roko. Nekaj takega, morda ne ravno tako odmevnega, pa se je letos poleti zgodilo tudi v Podgorju. Skupaj z vašimi nam je uspelo obnoviti vaški kal.

Obnovljeni kal v Podgorju
Foto: Bojana Lipej

Zakaj je obnova kala tako pomembna? V prvi vrsti je pomembna za lokalno skupnost, saj nudi prebivalcem vir vode za namakanje in za napajanje živine. Ni manj pomembna je vloga kalov kot kulturna dediščina, saj na tak način ohranjamo preteklost oziroma spoštujemo tradicijo. Ne nazadnje pa so kali sicer majhni, a pomembni elementi biološke raznovrstnosti na območju Kraškega roba. Vsi vemo, da voda pogojuje življenje, in kjer je voda je vedno tudi pestrost življenjskih oblik. Strokovnjaki so že davno ugotovili, da privabljajo kali tudi nekatere zelo ogrožene, lahko bi rekli indikatorske skupine živali, od katerih naj omenimo npr. dvoživke in kačje pastirje.

Z razumevanjem navedenega in z veliko mero dobre volje ter s pomočjo finančne podpore v okviru projekta LIFE-Narava, smo se s prebivalci Podgorja lotili obnove vaškega kala. Zavihali smo rokave in v dobrih dveh tednih izpeljali obnovo kala. Zdaj je na vrsti narava, da nam naslednjo

pomlad prikaže kal v vsej raznolikosti, in krajsani, da oblikujejo njegovo okolico

Slišati je bilo, da je kal za domačine mnogo več kot samo kotanja z vodo. Zamisel, da bi kal postal vaška posebnost, kjer bi namestili klopi in posedali ob vročih poletnih večerih, je naletela na ugoden odziv. Prav gotovo bo obnovljeni kal pritegnil tudi marsikaterega planinca, ki se bo vrnil s Slavnika. Smiselno je verjeti, da bodo vaški Podgorja za svoj kal še dolgo skrbeli, saj je iniciativa o obnovi prišla z njihove strani. In to nas še posebej veseli, saj je ena od glavnih nalog projektov LIFE ozaveševanje ljudi o pomenu sonaravnega gospodarjenja in trajnostni rabi naravnih virov.

Bojana LIPEJ

POBIRANJE VINA

V vasi Loka pod Kraškim robom so letos po dvajsetih letih spet oživili star tradicionalni praznik, ki se je pri njih praznoval teden dni pred Martinovanjem. Imenovali so ga opasilo, kar naj bi pomenilo žegnanje (prošenje). Isti praznik, ki ima korenine še dale nazaj v predkrščanski in se je prirejal pozno jeseni, ko so bili vsi kmetijski pridelki doma v kašah in kletih skrbno spravljani, se praznuje tudi v drugih vaseh ob Kraškem robu. Namreč v tem času preden je zima pokazala zobe so bile kleti vašanov, ki so se seveda inoma preživljali s kmetijstvom, oglarstvom, živinorejo in še čem, polne hrane in pijače in vsak je imel kaj ponuditi ob koncu sezone. Pravi opasilo so bili nekateri že kak mesec že lahi. Praznik se večinoma praznuje na dan S. Martina, a pod različnimi imeni. V Zazidu ga imenujejo pobiranje vina, nekje martinovanje, a v Loki opasilo.

Kakorkoli že, na dan praznovanja se tako kot nekoč, ko vinska trta še ni zašla v naše kraje, vsi vašani,

tudi tisti, ki ne živijo več doma, zberejo v vasi. Pred svoje domače postavijo mizice z domačimi pecivom, kruhom, vinom in drugimi domačimi dobrotami. Skupina glasbenikov se sprehodi od hiše do hiše in pred vsako zaigra in zapoje; gospodar jih po stari navadi tudi pogosti in jim da nekaj za popotnico. Ker pa se vsi spreminjajo in je več takih vašanov, ki se preživljajo z delom v mestu in nimajo, kot nekoč svojih lastnih pridelkov, glasbenikom v zahvalo potisnejo v žep kakšen bankovec.

Pravi dolgotrajna huda suša in številni požari niso zaobšli vasi pod Kraškim robom, so se številni vašani vseeno v velikem številu udeležili tradicionalnega praznika. Še posebno slovesno in veselo je bilo v vasi Loka, kjer so praznik ponovno oživili po prekinitvi, ki je trajala dve desetletji. Povedali so, da so trdno odločeni opasilo ponoviti tudi naslednje leto in staro tradicijo obdržati za rodove, ki še prihajajo.

Stanko Ivančič - HisTer